

УДК 340

DOI 10.31732/2708-339X-2023-10-193-198

ВЗАЄМОДІЯ ПРИВАТНИХ ДЕТЕКТИВІВ ТА ДЕРЖАВНИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Француз А. Й.,

*Герой України, Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2861-1252>*

Рохов М.О.,

*здобувач вищої освіти ступеня «магістр»,
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: rokhovmo@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9823-7140>*

INTERACTION OF PRIVATE DETECTIVES AND STATE LAW ENFORCEMENT AGENCIES OF UKRAINE

Frantsuz A.Yo.,

*Hero of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine,
Doctor of Legal Sciences, Professor,
Professor of the Department of State and Legal Disciplines
of «KROK» University,
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2861-1252>*

Rokhov M.O.,

*Master student of “KROK” University,
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: rokhovmo@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9823-7140>*

Анотація. Стаття присвячена окремим аспектам нормативно-правового забезпечення співпраці суб'єктів приватної детективної діяльності з правоохоронними органами України. Розглянуто сучасний стан законодавства стосовно здійснення приватної детективної діяльності, регламентованих прав та обов'язків приватних детективів у процесі здійснення ними діяльності по розшуку. Визначено відсутність правових засад діяльності приватних детективних організацій як суб'єктів протидії злочинній та протиправній діяльності в державі. На цей час українське законодавство не має спеціального акту, що чітко регулював би приватну детективну діяльність. Це призводить до низки правових і практичних проблем в цій галузі та робить її важкою для контролю держави. Бажання врегулювати приватну детективну діяльність в Україні залишається актуальним, і в майбутньому можливе прийняття спеціального законодавства, що докладніше регулюватиме цю сферу. У сучасних умовах, коли європейські цінності укорінюються в українському суспільстві, і коли

наша країна працює над зближенням своєї правової системи з європейськими стандартами, гармонізація заходів забезпечення безпеки в Україні з європейськими стандартами стає надзвичайно актуальною. Наявність багатьох невирішених питань стосовно ролі органів, котрі мають відношення до охорони правопорядку, зокрема і приватних детективів, неузгодженість нормативно-правових актів створюють численні проблеми, які можна вирішити тільки через визначення шляхів удосконалення відповідного законодавства. У статті окреслено напрямки вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності приватних детективних організацій в цілому та окремих аспектів їх співпраці з державними правоохоронними органами.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, правоохоронні органи, співробітництво, кримінологічна політика.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 6.

Abstract. The article is devoted to certain aspects of the regulatory and legal provision of cooperation between entities of private detective activity and law enforcement agencies of Ukraine. The current state of legislation regarding the implementation of private detective activities, the regulated rights and obligations of private detectives in the process of their investigation activities are reviewed. The lack of legal basis for the activity of private detective organizations as entities of combating criminal and illegal activities in the state was determined.

This leads to a number of legal and practical problems in this field and makes it difficult for the state to control. The desire to regulate private detective activity in Ukraine remains relevant, and in the future it is possible to adopt special legislation that will regulate this sphere thoroughly. In modern conditions, when European values are taking root in Ukrainian society, and when our country is working on bringing its legal system closer to European standards, the harmonization of security measures in Ukraine with European standards is becoming extremely relevant. The presence of many unresolved issues regarding the role of law enforcement agencies, including private detectives, and the inconsistency of regulatory and legal acts create numerous problems that can only be resolved by identifying ways to improve the relevant legislation. The areas of improvement of the regulatory and legal regulation of the activity of private detective organizations as a whole and certain aspects of their cooperation with state law enforcement agencies are outlined.

Keywords: private detective activity, law enforcement agencies, cooperation, criminological policy.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, ref.: 6.

Постановка проблеми.

Створення в Україні інституту приватної детективної діяльності має важливе значення, в першу чергу, для запобігання злочинності в Україні. Існуючі державні детективні установи стикаються з обмеженнями у повному виконанні кримінально-правової політики через процедурні труднощі, пов'язані з виконанням завдань і функцій. Розширення кола суб'єктів протидії злочинній та протиправній діяльності в державі, безсумнівно, сприятиме виявленню законодавчих прогалин та виявленню сфер, які недостатньо захищені від протиправного впливу. Отже, розвиток приватних детективних агентств є потенційно ефективним підходом до

посилення кримінологічної політики в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове дослідження, що стосується проблем, пов'язаних із функціонуванням приватних детективів в Україні, привернуло увагу таких вітчизняних вчених: А. Засць, І. Беззуб, М. Семенишин, В. Бесчастний, С. Вітвіцький, С. Бичін, Є. Назимко, М. Копитко, С. Прихідько та ін. Роботи цих науковців фокусувалися на аналізі взаємодії приватних детективів із загальною публікою, можливих порушеннях конституційних прав громадян України та оцінці сучасного стану приватної детективної діяльності в Україні.

Дослідження в галузі здійснення приватної детективної діяльності

проводили та проводять такі вчені, як: М. Антонович, К. Бугайчук, В. Горелова, О. Захаров, Г. Кожевніков, В. Литвиненко, М. Мотуз, Д. Мулявка, М. Рабінович, О. Токаренко, А. Черков, А. Француз, Ю. Шемшученко та інші. Проблематиці організації та правового забезпечення детективної (розшукової) діяльності присвятили свої праці такі науковців, як: Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко, Т. Іванюта, А. Заїчковська, В. Калетняк, А. Крисін, О. Костирін, Г. Леонова, О. Озаріна, В. Мачуський, В. Постульга, О. Литвин, І. Плохих. Однак залишаються актуальними питання щодо правового регулювання організації приватної детективної діяльності, а також розробка практичних рекомендацій щодо співробітництва приватних детективів з правоохоронними органами України.

Не вирішені раніше проблеми загальної частини. Як показали факти з міжнародного досвіду приватної детективної діяльності, створення та діяльність приватних детективних організацій часто взаємопов'язані зі співпрацею між приватними детективами та державними правоохоронними органами. Тому в умовах розвитку приватної детективної діяльності в Україні потрібне дослідження відповідності чинного законодавства фактичним потребам в регламентації обсягів та умов співпраці детективів приватних агенцій з правоохоронними органами України.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є дослідити нормативно-правове регулювання приватної детективної діяльності у сфері співпраці між приватними детективами та правоохоронними органами України.

Виклад основного матеріалу. Приватна детективна діяльність

достатньо довгий час не мала взагалі жодного нормативно-правового акту, який би регламентував її діяльність як правозахисну чи таку, що спрямована на протидію злочинності. Діяльність приватних детективних агенцій регламентувалась виключно в комерційному напрямку як діяльність інформаційних структур, тобто приватних компаній по збору та обробці інформації, що фактично прирівнювалось до інформаційно-аналітичної діяльності і жодним чином не враховувало аспект запобігання злочинності [1].

Починаючи з 2015 року, українські законотворці активізували діяльність по врегулюванню приватної детективної діяльності. Було розроблено ряд законопроектів про приватну детективну практику, але жоден з них не отримав достатньої підтримки від органів влади, які мають повноваження по створенню та затвердженню законодавчих актів.

Законопроект № 3010 від 04 лютого 2020 року виділяється серед попередніх версій законів, оскільки він визначним чином відрізняється своїм підходом до взаємодії приватних детективів з органами державної влади та правоохоронними органами.

У статті 16 цього законопроекту передбачені обов'язки приватних детективів перед органами державної влади та правоохоронними органами. Згідно з цими обов'язками, суб'єкти приватної детективної діяльності повинні надавати пояснення та інформацію (за винятком даних, які вважаються детективною таємницею) уповноваженому контролюючому органу, якщо на них подають скарги. Крім того, їм забороняється приховувати від правоохоронних органів інформацію про скоєння серйозних або особливо серйозних

кримінальних правопорушень або готування до таких правопорушень, якщо така інформація стала відомою під час здійснення приватної детективної діяльності. Крім того, їм забороняється видавати себе за працівників правоохоронних органів, представників інших органів державної влади та місцевого самоврядування та у будь-який спосіб перешкоджати діям органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів під час виконання ними їхніх обов'язків [2].

Стаття, що стосується осіб, які можуть бути замовниками приватних детективних послуг, також пройшла зміни. Згідно зі статтею 17 останнього законопроекту, фізичні та юридичні особи можуть бути замовниками послуг приватних детективів, за винятком органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб, які визначені в пункті 1 підпункту а) пункту 2 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» (за винятком депутатів місцевих рад) [2]. Ці особи не можуть користуватися послугами приватних детективів для своїх потреб.

Останній законопроект № 3010-1 від 18 лютого 2020 року є повністю ідентичним з попереднім законопроектом, особливо щодо повноважень приватного детектива та категорій осіб, які можуть звертатися за його послугами [3].

Підводячи підсумки аналізу досліджених законопроектів щодо механізму взаємодії між приватними детективами, органами державної влади та правоохоронними органами, можна дійти висновків, що в більш пізніх версіях законопроектів щодо приватної детективної діяльності відзначається зсув від партнерських стосунків в бік підкреслення обов'язків приватних

детективів перед органами державної влади та правоохоронними органами.

Майже всі законопроекти закріплюють принцип незалежності приватних детективів і недопустимість втручання органів державної влади та правоохоронних органів у їхню законну діяльність.

У всіх законопроектах приватним детективам залишається обов'язок повідомляти відповідні правоохоронні органи про факт вчинення кримінального правопорушення, якщо така інформація стає відомою під час їхньої діяльності. Також передбачено передачу правоохоронцям матеріалів, які підтверджують цю інформацію, якщо приватний детектив отримав такі матеріали у процесі своєї діяльності, дотримуючись законодавства.

Проте не визначено коло можливих напрямків співпраці детективних агенцій з правоохоронними органами у якості допомоги в розшукових заходах, які не вимагають спеціальних дозволів [6].

На наш погляд, в умовах повномасштабної війни, коли ряд цивільних та військових громадян України перебувають у стані «зниклий безвісті», до проведення пошуку зниклих осіб доречно було б залучати можливості суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності. При проведенні заходів із розшуку зниклих осіб приватні детективи можуть застосовувати технічні засоби, але з дотриманням певних умов. Однією з таких умов є те, що особа має надати письмову згоду на її фотозйомку, відео зйомку тощо [5, с. 152].

Визначено, що для ефективного запровадження іноземного досвіду необхідно вжити певних заходів. По-перше, права детективів мають бути

комплексними та чітко визначеними. По-друге, будь-які дії фізичних або юридичних осіб, які займаються приватною детективною діяльністю, мають здійснюватися лише за згодою відповідних фізичних чи юридичних осіб. Крім того, вкрай важливо встановити чіткі правила внутрішнього огляду об'єктів дослідження, таких як будівлі та приміщення. Нарешті, мають бути визначені порядок та вимоги до подання та розгляду письмових звернень приватних детективів та агентств до органів влади, у тому числі державних та місцевих, а також фізичних осіб та організацій.

Очевидно, що прирівнювання приватних детективів до державних правоохоронних органів – не найоптимальніший підхід у їхній співпраці. Натомість доцільніше було б розглядати приватних детективів як «допоміжні» установи для державних правоохоронців. Включення до майбутнього спеціалізованого закону положення, яке зобов'язує приватних детективів повідомляти відповідним правоохоронним органам про будь-які злочини, про які їм стало відомо під час роботи, було б важливим. Вивчивши наукову літературу та законодавчу базу, встановлено два основних підходи до визначення детективної діяльності. Відповідно до першого підходу, детективна діяльність передбачає надання платних детективних послуг на договірних засадах. Другий підхід визначає приватну детективну діяльність як встановлення платних договірних відносин між детективом і клієнтом на підставі замовлення клієнта [4].

Тому можна в процесі розробки нормативно-правових актів, які врегулюють діяльність приватних детективних організацій, врахувати можливість залучення приватних детективів до співпраці з правоохоронними органами на платній основі чи за умови взаємообміну інформацією, яка не має статусу закритої. Отже, існує потреба в ґрунтовному доопрацюванні існуючих НПА та розробці нових законопроектів, зокрема, розробці законопроектів про приватну детективну діяльність та внесенні змін у законодавство про Національну поліцію України в сфері залучення приватних детективів до оперативно-розшукової діяльності.

Висновки. Таким чином, дослідивши сучасний стан нормативно-правового регулювання співробітництва приватних детективів з державними правоохоронними органами, ми відмітили значний стан правової неврегульованості діяльності приватних детективних організацій в цілому та їх співробітництва з правоохоронними органами зокрема. На даний момент аспекти співробітництва врегульовані виключно нормативно-правовими актами загальногромадянського характеру без врахування специфіки приватної детективної діяльності. Тому існує нагальна потреба у розробці НПА, які врегулюють діяльність приватних детективних організацій і розширять коло повноважень та прав при співробітництві приватних детективів з державними правоохоронними органами України. Деталізація змісту нормативно-правових актів з цього питання може стати предметом подальших наукових досліджень.

Література:

1. Захаров О. І. Концептуальні засади організації приватної детективної діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2016. Вип. 12(2). С. 120- 122.
2. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: проект Закону України від 04 лютого 2020 року № 3010. URL: <https://cutt.ly/Kj18p1m> (дата звернення: 26.10.2023)
3. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: проект Закону України від 18 лютого 2020 року № 3010-1. URL: <https://cutt.ly/yj18d51> (дата звернення: 26.10.2023)
4. Француз А.Й., Істоміна А.С. Приватна детективна діяльність: міжнародний досвід та національні перспективи. *Legal Bulletin*. К., 2022. № 5. С. 81-90.
5. Француз А.Й., Левішко І.В. Приватна детективна діяльність в Україні в контексті забезпечення конституційних прав і свобод людини. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. К., 2018. № 3. С. 149-154.
6. Француз А.Й., Носенко Б.О. Співробітництво суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності з підрозділами Національної поліції. *Legal Bulletin*. К., 2022. № 6. С. 68-73.

References:

1. Zakharov O. I. (2016) Kontseptualni zasady orhanizatsii pryvatnoi detektyvnoi diialnosti v Ukraini. [Conceptual principles of the organization of private detective activity in Ukraine] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seriiia : Yurysprudentsiia. 2016. Edition 12(2). P. 120-122.
2. Pro pryvatnu detektyvnu (rozshukovu) diialnist: [About private detective (investigative) activity] proekt Zakonu Ukrainy vid 04 liutoho 2020 roku № 3010. Available at: <https://cutt.ly/Kj18p1m>. (Accessed 26.10.2023)
3. Pro pryvatnu detektyvnu (rozshukovu) diialnist: [About private detective (investigative) activity] proekt Zakonu Ukrainy vid 18 liutoho 2020 roku № 3010-1. Available at: <https://cutt.ly/yj18d51> (Accessed 26.10.2023)
4. Frantsuz A.Yo., Istomina A.S. (2022) Pryvatna detektyvna diialnist: mizhnarodnyi dosvid ta natsionalni perspektyvy. [Private detective activity: international experience and national perspectives]. *Legal Bulletin*. № 5. P. 81-90.
5. Frantsuz A. Yo., Levishko I.V. (2018) Pryvatna detektyvna diialnist v Ukraini v konteksti zabezpechennia konstytutsiinykh prav i svobod liudyny. [Private detective activity in Ukraine in the context of ensuring constitutional human rights and freedoms]. *Pravnychy visnyk Universytetu «KROK»*. № 3. P. 149-154.
6. Frantsuz A.Yo., Nosenko B.O. (2022) Spivrobitnytstvo subiektiv pryvatnoi detektyvnoi (rozshukovoi) diialnosti z pidrozdilamy Natsionalnoi politsii. [Cooperation of entities of private detective (investigative) activities with units of the National Police]. *Legal Bulletin*. 2022. № 6. P. 68-73.

Стаття надійшла до друку 30.10.2023